

Parlamentul
Republicii Moldova

SS nr. 58

4.05, 2020

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

**Curtea Constituțională
a Republicii Moldova**

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău MD 2004,
Republica Moldova

SESIZARE

prezentată în conformitate cu art. 25 lit. g) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38 alin. (1) lit. g) și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA		
Intrare Nr.	<u>666</u>	
" <u>04</u> "	" <u>05</u> "	<u>2020</u>

I. AUTORII SESIZĂRII

1. Andrian Candu, Serghei Sîrbu, Vladimir Cebotari
2. Deputați în Parlament
3. bd. Ștefan cel Mare 105

II. OBIECTUL SESIZĂRII

Prin prezenta se solicită interpretarea oficială a art. 66 lit. m), și art. 77 alin. (3) lit. m) în coroborare cu articolele 1, 9, 23, 60 și 126 din Constituția Republicii Moldova sub următoarele aspecte:

- a) În procesul de reglementare a stării de urgență, de asediu și de război, precum și la adoptarea actului prin care se declară această stare, pentru a asigura accesibilitatea și previzibilitatea normei legale, este necesară o explicare a modului de aplicare a normei constituționale în relațiile civile, prin prisma executării obligațiilor, inclusiv reglementarea expresă a cazurilor care justifică neexecutarea obligației (forța majoră) pentru a evita interpretările eronate a legii, abuzurile de drept și protecția drepturilor și garanțiilor legitime atât ale cetățenilor cât și ale agenților economici?
- b) Poate fi considerată starea de urgență, de asediu și de război, declarată de Parlamentul Republicii Moldova în conformitate cu prevederile art. 66 și 72 din Constituție, *de iure*, ca temei de apariție, a impedimentului care justifică neexecutarea unei obligații (forța majoră), în cazul în care actul legislativ corespunzător nu reglementează expres această situație?
- c) Poate fi considerat însăși actul de declarare a stării de urgență, de asediu și de război, (spre exemplu Hotărîrea Parlamentului nr. 55 din 17 martie 2020) drept temei și fundament pentru stabilirea, de drept, a unui impediment justificativ (caz de forță majoră)?

- d) Pot fi considerate actele emise de autoritatea competentă în sarcina căreia este pusă aducerea la îndeplinire a hotărârii de declarare a stării de urgență, de asediu și de război, (spre exemplu Comisia pentru Situații Excepționale pe lângă Guvernul Republicii Moldova) drept temei și fundament pentru stabilirea, de drept, a unui impediment justificativ (caz de forță majoră).

III. CADRUL NORMATIV PERTINENT

1. Constituția Republicii Moldova

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 2

Suveranitatea și puterea de stat

(1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

(2) Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 9

Principiile fundamentale privind proprietatea

(1) Proprietatea este publică și privată. Ea se constituie din bunuri materiale și intelectuale.

(2) Proprietatea nu poate fi folosită în detrimentul drepturilor, libertăților și demnității omului.

(3) Piața, libera inițiativă economică, concurența loială sînt factorii de bază ai economiei.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Articolul 60

Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ

(1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.

(2) Parlamentul este compus din 101 deputați.

Articolul 66

Atribuțiile de bază

Parlamentul are următoarele atribuții de bază:

- a) adoptă legi, hotărîri și moțiuni;
- b) declară referendumuri;
- c) interpretează legile și asigură unitatea reglementărilor legislative pe întreg teritoriul țării;
- d) aprobă direcțiile principale ale politicii interne și externe a statului;
- e) aprobă doctrina militară a statului;
- f) exercită controlul parlamentar asupra puterii executive, sub formele și în limitele prevăzute de Constituție;
- g) ratifică, denunță, suspendă și anulează acțiunea tratatelor internaționale încheiate de Republica Moldova;
- h) aprobă bugetul statului și exercită controlul asupra lui;
- i) exercită controlul asupra acordării împrumuturilor de stat, asupra ajutorului economic și de altă natură acordat unor state străine, asupra încheierii acordurilor privind împrumuturile și creditele de stat din surse străine;
- j) alege și numește persoane oficiale de stat, în cazurile prevăzute de lege;
- k) aprobă ordinele și medaliile Republicii Moldova;
- l) declară mobilizarea parțială sau generală;
- m) declară starea de urgență, de asediu și de război;
- n) inițiază cercetarea și audierea oricăror chestiuni ce se referă la interesele societății;

- o) suspendă activitatea organelor administrației publice locale, în cazurile prevăzute de lege;
- p) adoptă acte privind amnistia;
- r) îndeplinește alte atribuții, stabilite prin Constituție și legi.

Articolul 72

Categorii de legi

- (1) Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice și legi ordinare.
- (2) Legile constituționale sînt cele de revizuire a Constituției.
- (3) Prin lege organică se reglementează:
 - a) sistemul electoral;
 - b) organizarea și desfășurarea referendumului;
 - c) organizarea și funcționarea Parlamentului;
 - d) organizarea și funcționarea Guvernului;
 - e) organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor judecătorești, a contenciosului administrativ;
 - f) organizarea administrației locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală;
 - g) organizarea și funcționarea partidelor politice;
 - h) modul de stabilire a zonei economice exclusive;
 - i) regimul juridic general al proprietății și al moștenirii;
 - j) regimul general privind raporturile de muncă, sindicatele și protecția socială;
 - k) organizarea generală a învățămîntului;
 - l) regimul general al cultelor religioase;
 - m) regimul stării de urgență, de asediu și de război;**
 - n) infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora;
 - o) acordarea amnistiei și grațierii;
 - p) celelalte domenii pentru care, în Constituție, se prevede adoptarea de legi organice;
 - r) alte domenii pentru care Parlamentul consideră necesară adoptarea de legi organice.
- (4) Legile ordinare intervin în orice domeniu al relațiilor sociale, cu excepția celor rezervate legilor constituționale și legilor organice.

Articolul 126

Economia

- (1) Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă.
- (2) **Statul trebuie să asigure:**
 - a) reglementarea activității economice și administrarea proprietății publice ce-i aparține în condițiile legii;

- b) libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție;
- c) protejarea intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară;
- d) stimularea cercetărilor științifice;
- e) exploatarea rațională a pământului și a celorlalte resurse naturale, în concordanță cu interesele naționale;
- f) refacerea și protecția mediului înconjurător, precum și menținerea echilibrului ecologic;
- g) sporirea numărului de locuri de muncă, crearea condițiilor pentru creșterea calității vieții;
- h) inviolabilitatea investițiilor persoanelor fizice și juridice, inclusiv străine.

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

Articolul 134

Statutul

(1) Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova.

(2) Curtea Constituțională este independentă de orice altă autoritate publică și se supune numai Constituției.

(3) Curtea Constituțională garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat.

Articolul 135

Atribuțiile

(1) Curtea Constituțională:

a) exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

b) interpretează Constituția;

c) se pronunță asupra inițiativelor de revizuire a Constituției;

d) confirmă rezultatele referendumurilor republicane;

e) confirmă rezultatele alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova;

f) constată circumstanțele care justifică dizolvarea Parlamentului, demiterea Președintelui Republicii Moldova sau interimatul funcției de Președinte, precum și imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile;

- g) rezolvă cazurile excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție;
 - h) hotărăște asupra chestiunilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid.
- (2) Curtea Constituțională își desfășoară activitatea din inițiativa subiecților prevăzuți de Legea cu privire la Curtea Constituțională.

2. Cadrul legal pertinent.

Codul civil al Republicii Moldova

Articolul 903. Circumstanțele care justifică neexecutarea

În afară de alte cazuri prevăzute de lege, neexecutarea obligației este justificată în măsura în care debitorul demonstrează una din următoarele circumstanțe:

- a) ea se datorează unui impediment prevăzut la art.904;
- b) creditorul a cauzat neexecutarea obligației debitorului, inclusiv prin întârziere sau prin faptul că debitorul a suspendat executarea obligației în temeiul art.914.

Articolul 904. Justificarea datorită unui impediment

(1) Neexecutarea obligației debitorului este justificată dacă ea se datorează unui impediment în afara controlului debitorului și dacă debitorului nu i se putea cere în mod rezonabil să evite sau să depășească impedimentul ori consecințele acestuia.

(2) În cazul în care obligația a apărut dintr-un contract sau alt act juridic, neexecutarea nu este justificată dacă debitorul ar fi putut în mod rezonabil să ia în considerare impedimentul la data încheierii.

(3) În cazul în care impedimentul justificator este doar temporar, justificarea produce efecte pe durata existenței impedimentului. Totuși, dacă întârzierea capătă trăsăturile neexecutării esențiale, creditorul poate să recurgă la mijloacele juridice de apărare întemeiate pe o asemenea neexecutare.

(4) În cazul în care impedimentul justificator este permanent, obligația se stinge. Obligația corelativă de asemenea se stinge. În cazul obligațiilor contractuale, efectele restitutive ale acestei stingeri sînt reglementate prin dispozițiile art.926-932, care se aplică în mod corespunzător.

(5) Debitorul are obligația de a asigura ca creditorul să primească o notificare despre impediment și efectele lui asupra capacității de a executa, într-un termen rezonabil după ce debitorul a cunoscut sau trebuia să cunoască aceste circumstanțe. Creditorul are dreptul la despăgubiri pentru orice prejudiciu rezultat din neprimirea respectivei notificări.

(6) Impedimentul justificator nu exonerează debitorul de plata despăgubirilor dacă impedimentul a apărut după neexecutarea obligației, cu excepția cazului cînd creditorul nu ar fi putut, oricum, din cauza impedimentului, să beneficieze de executarea obligației.

Regulamentul Camerei de Comerț și Industrie privind eliberarea de certificat ce atestă forța majoră nr. 158 din 5 aprilie 2020

...

4. Prin "forță majoră" se înțeleg evenimentele imprevizibile care sînt provocate de fenomene ale naturii: cutremure de pămînt, alunecări de terenuri, incendii, secetă, vînturi puternice, ploi torențiale, inundații, geruri, înzăpeziri ș.a. sau circumstanțe sociale: revoluții, stări beligerante, blocaje, greve, interdicția la nivel statal a importului sau exportului, epidemii ș.a.m.d.

Lista acestor fenomene și circumstanțe nu poate fi exhaustivă.

5. Stabilirea evenimentelor ca forță majoră este determinate de 3 criterii:

- a) evenimentele sînt excepționale;
- b) evenimentele sînt imprevizibile, ele nicidecum nu puteau fi cunoscute la semnarea contractului;
- c) evenimentele sînt obiectiv de nepreîntîmpinat și invincibile.

6. Evenimentul poate fi recunoscut ca forță majoră numai în cazul cînd existența lui obiectiv a dus la imposibilitatea îndeplinirii obligațiunilor contractului. Evenimentele care duc la nerentabilitatea și dificultatea îndeplinirii obligațiunilor nu se atestă ca forță majoră .

7. Certificatul, ce atestă forță majoră, se eliberează la cererea agentului economic - care este parte a contractului. Pentru a primi acest certificat partea cointerесată prezintă în Camera de Comerț și Industrie următoarele documente:

- cererea, semnată de conducător, în care se comunică denumirea, forma organizațional-juridică și adresa juridică a solicitantului; fondul cererii - de ce se consideră că evenimentul produs a împiedicat îndeplinirea obligațiunilor contractuale și trebuie calificat ca forță majoră.

La cerere se anexează:

- copia contractului, care conține clauza de forță majoră și organul competent de a elibera certificat de forță majoră;
- documente ale organelor competente, care certifică evenimentele indicate în cerere și care pot fi calificate ca forță majoră (de exemplu, documente ce confirmă producerea incendiilor, inundațiilor, secetei, epidemiei, actele normative, ce confirmă interdicția import export etc.);

- copiile specificațiilor;
- documentul privind volumul obligațiunilor îndeplinite conform contractului.

În caz de necesitate pot fi solicitate și alte documente.

8. Cererea de eliberare a certificatului de forță majoră cu documentele anexate, prezentate în Camera de Comerț și Industrie se înregistrează în registrul general al instituției, cât și într-un registru special, în care se duce evidența materialelor de acest gen, inclusiv evidența certificatelor de forță majoră eliberate de Cameră.

9. Examinarea cererii și materialelor prezentate și înregistrate conform pct. 8 al prezentului Regulament se efectuează de Camera de Comerț și Industrie, care face încheierea respectivă, dacă evenimentul (evenimentele) produse poate fi calificat reeșind din condițiile contractului în cauză ca forță majoră, ce a împiedicat în mod obiectiv îndeplinirea obligațiunilor

contractuale, adică stabilește evenimentul de forță majoră.

În anumite cazuri Camera de Comerț și Industrie poate consulta specialiști în materia examinată, cât și verifica circumstanțele (fenomenul) la fața locului.

10. După stabilirea evenimentelor de forță majoră Camera de Comerț și Industrie eliberează certificatul, ce confirmă această împrejurare. Documentul conține denumirea "Certificat", care se eliberează pe foaie cu antet a instituției.

Certificatul trebuie să conțină următoarele:

- seria, numărul și data eliberării certificatului;
- părțile contractului;
- numărul și data contractului;
- locul, timpul, perioada de desfășurare a evenimentelor de forță majoră.

Certificatul trebuie să conțină informația necesară, care ar permite părților să determine caracterul fenomenelor sau circumstanțelor apărute și legătura lor cauzală cu imposibilitatea îndeplinirii parțiale ori depline a obligațiunilor contractuale.

Certificatul se eliberează, la cerere în limba de stat ori în altă limbă.

Certificatul este semnat de Presedintele Camerei de Comerț și Industrie, iar în lipsa lui de către președintele interimar.

11. La cererea solicitantului poate fi eliberat un duplicat al certificatului de forță majoră.

12. Certificatul ce atestă forță majoră se eliberează în termen de o lună din momentul depunerii cererii și materialelor conform pct. 7 al prezentului Regulament. Dacă

sînt solicitate materiale adăugătoare, termenul de o lună se stabilește de la data, cînd aceste materiale suplimentare au fost prezentate.

La cererea solicitantului, cu acordul Președintelui Camerei de Comerț și Industrie, procedura de eliberare a certificatului poate fi urgentată pînă la două săptămîni sau pentru un termen și mai scurt.

13. În cazurile cînd Camera de Comerț și Industrie, reieșind din materialele prezentate și situația reală, nu stabilește evenimentul de forță majoră, se refuză eliberarea certificatului, ce atestă forța majoră. Acest fapt se comunică în scris solicitantului în termen de o lună.

Comunicarea va cuprinde motivele pentru care certificatul de forță majoră nu poate fi eliberat.

14. Pentru eliberarea certificatelor de forță majoră sau a duplicatului, solicitantul achită o taxă conform tarifelor Camerei de Comerț și Industrie. Cînd se eliberează certificatul în ordine de urgență această taxă este sporită. În cazurile cînd Camera suportă cheltuieli suplimentare pentru stabilirea evenimentului ca forță majoră, aceste cheltuieli sînt compensate de asemenea de către solicitant conform calculelor prezentate.

IV. ARGUMENTELE DE RIGOARE

1. Conform art. 134 din Constituție, unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova este Curtea Constituțională.

Una din atribuțiile de bază ale Curții Constituționale, potrivit art. 135 alin. (1) lit. b) este interpretarea Constituției.

Analizînd aceste norme constituționale, în virtutea activității și atribuțiilor ce ne revin în situații concrete am constatat unele ambiguități la aplicarea unor prevederi din Constituție, caz ce poate fi soluționat doar de către Curtea Constituțională prin interpretarea oficială a acestei norme.

Pentru a arăta neclaritatea unor norme constituționale, la aplicarea în practică la o situație concretă, menționăm următoarele.

2. Pe data de 17 martie 2020 prin Hotărîrea Parlamentului nr. 55 a fost declarată starea de urgență pe întreg teritoriul Republicii Moldova pînă pe 15 mai 2020. Starea de urgență a fost declarată în contextul declarării pandemiei de

coronavirus (COVID-19) și a codului roșu la nivel național în legătura cu situația epidemiologică.

3. Pe lângă lista de măsuri indicate atât în lege cât și în hotărîrea de declarare a stării de urgență a fost introdusă o dispoziție generală care a acordat dreptul Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova să efectueze orice alte măsuri necesare în vederea prevenirii, diminuării și lichidării consecințelor pandemiei.

Astfel, printr-un șir de dispoziții ale CSE au fost instituite un șir întreg de restricții de ordin economic, imprevizibile pentru cetățeni și agenți economici.¹

Un șir de restricții economice nu au putut fi prevăzute din timp, sunt instituite indiferent de voința părților în relațiile lor economice și evident, duc la imposibilitate obiectivă de a executa cu bună credință obligațiile sale reciproce.

În acest sens, apare logica întrebare pentru întreaga comunitate despre efectele și consecințele juridice declarării stării de urgență și eventuala imposibilitate de îndeplinire a obligațiilor contractuale. Totodată, apar multe întrebări neclarificate cu privire la acțiunile mediului de afaceri în scopul protejării intereselor economice.

4. De la adoptarea Constituției în anul 1994, spre fericire, pe teritoriul Republicii Moldova nu a mai existat situație care ar fi necesitat declararea stării de urgență, de asediu și de război. Republica Moldova și, implicit, autoritățile publice nu s-au confruntat cu o astfel de criză, care ce regret s-a instituit în prezent.

Din lipsă obiectivă de experiență în acest sens, inclusiv experiență de reglementare exhaustivă și atotcuprinzătoare a tuturor situațiilor posibile și măsurilor de contracarare a consecințelor care au generat starea de urgență, de asediu și de război, cadrul normativ național conține un șir întreg de lacune și ambiguități care lasă loc de abuzuri și interpretări eronate care duc într-un final la prejudicierea intereselor economice și încălcarea drepturilor cetățenilor.

5. Mai mult ca atât, Parlamentul a admis o gravă eroare atunci când a modificat legea nr. 212/2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război,

¹ <https://gov.md/ro/content/informatii-privind-coronavirus>

precum prin care a creat o incertitudine legislativă de neimaginat, acordând competențe nelimitate Comisiei pentru Situații Excepționale, cu sfidarea principiului accesibilității, clarității și previzibilității legii. La acest subiect este depusă o sesizare distinctă care sperăm să fie examinată curînd de Înalta Curte.²

6. În Parlamentul Republicii Moldova sunt înregistrate inițiative care vin să repare această eroare și lacună legislativă și să reglementeze expres consecințele stării de urgență asupra efectelor unor contracte civile și posibilitatea expresă și de drept (din oficiu) de a considera această stare de urgență drept impediment justificativ (forța majoră).³ Din păcate, din motive politice, se refuză examinarea și implementarea acestor măsuri strict necesare și care reies expres din prevederile art. 66 și 72 din Legea Supremă și sunt coroborate cu obligațiile statului de a sigura o lege previzibilă (art. 23 din Constituție), o economie de piață bazată pe concurență liberă și necesitatea protecției intereselor economice (art. 9 și 126 din Constituție).

7. În comparație cu actele normative similare ale altor state, legea și hotărîrea Parlamentului referitor la starea de urgență este una extrem de vagă, lasă loc de multe interpretări, nu răspunde la multe provocări precum cele expuse în prezenta sesizare. Cu titlu de comparație, în Decretul Privind Instituirea Stării de Urgență pe teritoriul României, găsim o listă detaliată a 57 de măsuri specifice propuse spre aprobare Parlamentului României, atât pe termen scurt, cît și pe termen mediu și lung. Este necesar să atragem atenția la măsura nr. 12 care prevede că Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri eliberează, la cerere, operatorilor economici ai căror activitate este afectată în contextul COVID-19, certificate de situație de urgență în baza documentelor justificative.⁴

8. În publicațiile de specialitate au apărut mai multe studii referitor la acest subiect. Toți își dau aceeași întrebare, dacă starea de urgență poate fi asimilată unui impediment justificativ pentru neexecutarea unei obligații. Practic toți experții din domeniu răspund afirmativ la această întrebare. Dar cu regret, pașii următori pe care trebuie să-i întreprindă părțile sunt de natură să reducă la zero toate aceste concluzii și eforturi dat fiind că, legea nu prevede expres condiții clare cu privire la o procedură simplă de constatare a impedimentului (forței majore).

² <http://constcourt.md/ccdocview.php?tip=sesizari&docid=1254&l=ro>

³ <http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/4992/language/ro-RO/Default.aspx>

⁴ <https://www.presidency.ro/ro/media/decret-semnat-de-presedintele-romaniei-domnul-klaus-iohannis-privind-instituirea-starii-de-urgenta-pe-teritoriul-romaniei>

9. Prin forța majoră se înțelege o împrejurare de fapt (eveniment, circumstanță) care este imprevizibilă la momentul încheierii contractului și insurmontabilă, făcând astfel imposibilă executarea corespunzătoare a obligațiilor contractuale. Prevederile Codului Civil din 2002 statuau aceste semne în articolul 606. Codul Civil Modernizat a stabilit la articolul 903, ca neexecutarea unei obligații este justificată în măsura în care debitorul demonstrează că aceasta se datorează unui impediment justificator, așa cum acesta este reglementat de articolul 904.

Din textul articolului 904 din Codul civil putem deduce ca un eveniment poate fi considerat impediment justificator dacă: evenimentul era imprevizibil la momentul încheierii contractului; evenimentul este în afara controlului debitorului; evenimentul este insurmontabil, adică nu poate fi depășit; evenimentul împiedică debitorul prestației caracteristice să execute obligația în modul corespunzător.

10. Analizînd și practica altor state legat de acest subiect distingem o concluzie comună că declararea stării de urgență nu reprezintă automat impediment sau forță majoră pentru toate contractele în derulare. Contractul civil este legea părților și doar ele pot aprecia obiectiv și corect întinderea impedimentelor care justifică neexecutarea obligației și datoria imperativă ale statului de a interveni și a facilita obținerea avizului sau certificatului legat de acest impediment. Dacă legea sau actul prin care se declară stare de urgență, de asediu și de război lasă un vid în aceste reglementări, atunci suntem în fața unei omisiuni constituționale ce ține de a:

- Respecta principiul legalității consfințit în art. 1 alin. (3) din Constituție;
- Principiile de bază ale economiei (art. 9);
- Accesibilitatea și previzibilitatea legii (art. 23);
- Atribuția de bază a Parlamentului de a declara stare de urgență și a reglementa prin lege această stare (art. 66 și art. 72);
- Reglementarea activității economice, libertatea comerțului, concurența loială, crearea unui cadru favorabil tuturor factorilor de producție etc (art. 126).

11. Potrivit art. 66 din Constituție, declararea stării de urgență, de asediu și de război este una din atribuțiile de bază ale forului legislativ suprem. Potrivit art. 72 din Legea Supremă, prin lege organică Parlamentul reglementează regimul stării de urgență, de asediu și de război.

O dată cu atribuirea Parlamentului a acestei competențe exclusive, aceasta urmează a fi realizată cu maximă diligență și responsabilitate. Reglementarea stării de urgență, de asediu, și de război trebuie să fie realizată cu maximă celeritate și să nu lase loc de interpretări și abuzuri. O stare de urgență, întotdeauna reprezintă o situație excepțională, situație care poate duce la restrângerea unor drepturi și libertăți fundamentale care în sensul art. 54 din Legea Supremă trebuie să fie reglementate expres în caz contrar nu pot fi puse în realizare.

Atât timp cât în societate au apărut un șir de discuții și cercetări despre corelația stării de urgență cu aplicarea clauzei impedimentului (forței majore), Parlamentul este obligat să intervină și să elimine această incertitudine. Dar ce urmează de a întreprinde dacă Parlamentul se eschivează, cu rea credință, de a soluționa asemenea subiecte sensibile și de importanță majoră pentru societate, probleme care țin de aspecte economice cu fundament constituțional.

În acest context apare întrebarea dacă poate fi considerată starea de urgență, de asediu și de război, declarată de Parlamentul Republicii Moldova în conformitate cu prevederile art. 66 și 72 din Constituție ca temei de apariție a impedimentului care justifică neexecutarea unei obligații (forța majoră), în cazul în care actul legislativ corespunzător nu reglementează expres această situație?

Constituția nu ne răspunde la această întrebare, iar legea conține lacune și omisiuni inadmisibile care pot conduce la consecințe grave pentru mediul de afaceri și cetățeni.

Considerăm că orice stare de urgență, de asediu și de război inevitabil duce la apariția impedimentului justificativ, iar acest caz trebuie reglementat expres de legislația organică, precum și toate condițiile necesare de realizat de părțile într-un contract civil.

În continuare, reiese, logic că Parlamentul, ca unica autoritate legislativă a statului este obligată să reglementeze acest aspect. Iar în cazul în care forul legislativ (din diferite motive), nu declară starea de urgență ca fiind un impediment justificativ (caz de forță majoră) pentru neexecutarea obligațiilor civile de către debitor, acest lucru să fie considerat, de drept și din oficiu, considerat ca atare, pentru a asigura legalitatea, previzibilitatea și siguranța circuitului civil.

Astfel, în vederea eliminării oricăror interpretări ambigui ale normelor constituționale, ale atribuțiilor și raportul dintre puterile statului în privința

subiectelor menționate se solicită interpretarea oficială din partea Curții Constituționale.

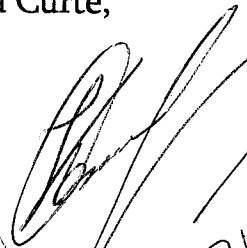
V. CERINȚELE SESIZĂRII

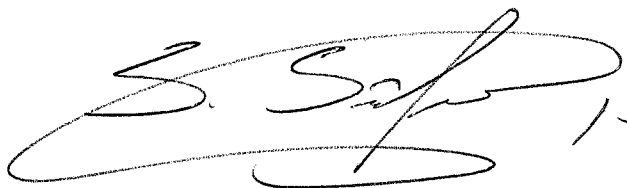
Avînd în vedere că problema descrisă nu poate fi soluționată, la moment, prin altă procedură legală, în vederea eliminării ambiguităților, divergențelor juridice, precum și pentru determinarea sensului exact al normei constituționale, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. b) din Constituție, art. 4 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 4 din Codul jurisdicției constituționale, solicităm Curții Constituționale interpretarea oficială a art. 66 lit. m), și art. 77 alin. (3) lit. m) în coroborare cu articolele 1, 9, 23, 60 și 126 din Constituția Republicii Moldova sub următoarele aspecte:

- e) În procesul de reglementare a stării de urgență, de asediu și de război, precum și la adoptarea actului prin care se declară această stare, pentru a asigura accesibilitatea și previzibilitatea normei legale, este necesară explicarea modului de aplicare a normei constituționale în relațiile civile, prin prisma executării obligațiilor, inclusiv reglementarea expresă a cazurilor care justifică neexecutarea obligației (forța majoră) pentru a evita interpretările eronate a legii, abuzurile de drept și protecția drepturilor și garanțiilor legitime atât ale cetățenilor cît și ale agenților economici?
- f) Poate fi considerată starea de urgență, de asediu și de război, declarată de Parlamentul Republicii Moldova în conformitate cu prevederile art. 66 și 72 din Constituție, *de iure*, ca temei de apariție, a impedimentului care justifică neexecutarea unei obligații (forța majoră), în cazul în care actul legislativ corespunzător nu reglementează expres această situație?
- g) Poate fi considerat însăși actul de declarare a stării de urgență, de asediu și de război, (spre exemplu Hotărîrea Parlamentului nr. 55 din 17 martie 2020) drept temei și fundament pentru stabilirea, de drept, a unui impediment justificativ (caz de forță majoră)?
- h) Pot fi considerate actele emise de autoritatea competentă în sarcina căreia este pusă aducerea la îndeplinire a hotărîrii de declarare a stării de urgență, de asediu și de război, (spre exemplu Comisia pentru Situații Excepționale

pe lângă Guvernul Republicii Moldova) drept temei și fundament pentru stabilirea, de drept, a unui impediment justificativ (caz de forță majoră)?

Cu cea mai înaltă considerație pentru Onorata Curte,

 / A. Caudis
 / Căbăreanu

 / S. Sărbu